

Pravice so, a jih ne izkoriščamo

JANJA SOROSZY

Potrošniki ponavadi ne poznajo dobro zakonodaje in podrobnosti v varčevalnih, zavarovalnih in drugih pogodbah, ki jih podpisujejo kot uporabniki finančnih storitev, na drugi strani pa tisti, ki pogodbo ponudijo v podpis, zelo dobro poznajo tako zakonodajo kot posamezne pogodbe. Da se v drobnem tisku vedno kaj skriva, največkrat zelo pomembne informacije za potrošnika, je splošno znano. Vendar opozorila, naj si jih pred podpisom pogodbe potrošnik natančno prebere, največkrat ne zaležejo oziroma ta v naglici podpiše dokument, ki ga dobi v roke.

Delničarji so združeni močnejši

Na Vseslovenskem združenju malih delničarjev (VZMD) pravijo, da je zakonodaja pri zaščiti malih delničarjev pomanjkljiva, prav tako tudi njeno izvajanje. Male delničarje ponavadi obravnavajo kot moteče lastnike, do nesoglasij med malimi delničarji in menedžerji pa ponavadi prihaja, ko na primer slednji želijo prevzeti podjetja po čim nižji ceni. Zato so prepričani, da je najučinkovitejša zaščita pravic malih delničarjev združevanje, saj je le tako mogoče zagotoviti moč in vpliv. Tako je v vsakem posameznem primeru zaščite malih delničarjev potrebno in pomembno predvsem, da so združeni in dobro informirani, da organizirano nastopajo na skupščinah, kadar je to potrebno, saj je le tako možno spremljati poslovanje podjetij in zahtevati ustrezno upravljanje, delitev dobička ter prodajo

delnic po poštenu tržni vrednosti, prav tako je pomembno, da so včlanjeni v VZMD kot krovno organizacijo za zaščito pravic iz naslova lastništva. Mali delničarji sami proti upravam gospodarskih družb in lastnikom ne morejo nastopati drugače kot združeni, saj so postopki zapleteni, predvsem pa zaradi finančnega bremena, ki ob tem nastane. Z združevanjem in strokovno podporo se malim delničarjem odpirajo tudi možnosti zahtev po sklicu skupščin, posebnih revizijah poslovanja, izpodbijanja skupščinskih sklepov, postopkov preveritve primernosti denarne odpravnine v primerih iztisnitve, zahtevkov za odkup manjšinskih deležev in ne nazadnje vlaganja predlogov za spremembe in dopolnitve področne zakonodaje. Mali delničarji na te možnosti pozabljajo ali pa so zgolj prepričani, da se en sam ne more boriti proti množici.

Nepoučene osebe

Zakon o trgu finančnih instrumentov je določil, da se vsaka fizična ali pravna oseba šteje kot oseba, ki ni dobro poučena, če prejemnik plačila ne dokaže drugače. Zakonodaja določa, da mora vsaka borznoposredniška družba, da bi lahko stranki oziroma morebitni stranki priporočila, katere investicijske storitve in finančni instrumenti so primerni zanj,

od nje pridobiti informacije o njenem znanju in izkušnjah, pomembnih za neko vrsto produkta ali storitve, o njenem finančnem položaju in o njenih naložbenih ciljih. Če torej borznoposredniška družba na podlagi informacij, ki jih prejme, oceni, da za stranko določen produkt ni primeren, jo mora na to opozoriti.

Predčasni odstop od pogodb

Vsakdo se lahko znajde v finančni krizi. To je še posebno neugodno, kadar je potrošnik sklenil na primer zavarovanje ali več zavarovanj, ko je bilo njegovo finančno stanje še dobro. Pri sklenitvi življenjskega zavarovanja, ki je praviloma dolgoročno in je najbolj razširjena oblika osebnega zavarovanja, je predčasen odstop od pogodbe finančno zelo neugodna možnost. Če se posameznik znajde v položaju, ko obveznosti do zavarovalnice (začasno) ne more poravnati, se je najbolje obrniti na agenta in se pozanimati o možnostih. Recimo, ali je možno mirovanje plačevanja premije – tudi za to morajo biti največkrat izpolnjeni nekateri pogoji, na primer trajanje zavarovanja do trenutka mirovanja, ali so vse že zapadle premije poravnane in podobno. Preden se zavarovanec odloči za kakršno koli spremembo, je smiselno preveriti določbe o zavarovančevih pravicah, ki so zapisane v splošnih pogojih >>

Potrošnik sme vsakokrat, ko ne razume pogojev in določil pogodb, zahtevati da mu jih ponudnik pojasni na njemu razumljiv način. Ni odveč, da si tudi sam v miru prebere pogoje in si podčrta tisto, česar ne razume in si tako pripravi vprašanja, ki jih zastavi na naslednjem srečanju z zastopnikom, ki prodaja produkt. Predvsem pa se potrošnik ne sme počutiti krivega, če zavrne ponudbo, ki mu jo na domu predstavijo zastopniki različnih finančnih ustanov. Zavedati se moramo, da vsi produkti niso primerni za vsakogar in da je pred odločitvijo za storitev dobro natančno razumeti njene pozitivne in tudi negativne lastnosti.

Pravica do zamenjave

Pravzaprav sme potrošnik informacije o svojih pravicah zahtevati že pred podpisom pogodb. Tako v bankah kot zavarovalnicah lahko zahteva, da ga seznani o vseh pomembnih stvareh, ki so zapisane v pogodbi. Če ne dobi zadovoljivega odgovora, na ZPS svetujejo, naj pogodbe ne sklene.

Vsak potrošnik ima pravico, da zamenja banko ali zavarovalnico. Spremenjena zakonodaja komitentu omogoča zelo preprosto prehajanje med bankami – za zaprtje oziroma prenos osebnega računa banka ne sme zaračunati stroškov –, sploh če nima obveznosti do nje (npr. posojila). Priložnost za zamenjavo zavarovalnice je praviloma potek police in veliko se jih obnavlja letno. Smotrno je spremljati tako ponudbo ustanov, katerih stranke smo, kot njihove konkurence ter izbrati tisto ponudnico in storitev, ki ustreza zahtevam

potrošnika in je zanj najugodnejša.

Potrošnik – posojilojemalec ima tudi pravico predčasno poravnati dolg do banke oziroma druge finančne ustanove, ki mu je posodila denar. To je navedeno tudi v posojilnih pogojih, kjer praviloma tudi piše, da je strošek za to polovica cene, ki jo je stranka plačala za odobritev posojila. Vendar pa se je smiselno z banko o tem pogovoriti, saj gradijo svojo podobo na osebnem pristopu do svojih strank in se držijo načela, da je pomembna vsaka stranka. Z nekaj pogajalske iznajdljivosti si posojilojemalec lahko izbere ugodnejše pogoje. Seveda enako velja tudi za pogoje pri najemanju posojila, sklepanju varčevalnih pogodb, pri zavarovalnih poslih. Marsikdo še ni vreden pogajanj s finančnimi ustanovami, vendar je čas, da se na to navadimo in tudi kar se da izkoristimo to možnost, poudarjajo v ZPS.

Stečaj

Čeprav radikalna, a še vedno pravica potrošnika je tudi pravica do najave osebnega stečaja. Ta mu zagotavlja odpis dolgov, ki jih med stečajnim postopkom ni bilo mogoče poplačati. Za prezadolžene potrošnike je to pomemben institut, saj preprečuje, da bi svoje dolgove odplačevali do konca svojega življenja. Če si potrošnik dejavno prizadeva za poplačilo dolgov, lahko čez nekaj let začne novo življenje brez bremena prezadolžitve.

POTROŠNIKOVE PRAVICE

zavarovanja, svetujejo na Zvezi potrošnikov Slovenije (ZPS). Opomnili so še, da ima potrošnik v položaju, ko ne more odplačevati rednih obveznosti, pravico, da zaprosi za ugodnejše pogoje odplačevanja preostalega dolga ali za drugo kratkoročno rešitev.